

HOE VERDUURZAAMT ZAKELIJK NEDERLAND?

11 VERHALEN VAN INSPIRERENDE VOOROPLOPERS

INHOUD

1. VOORWOORD

2. DUWO

3. STRUKTON

4. GREENCHOICE

5. NIVON

6. VAN GOGH MUSEUM

7. APENHEUL

8. DELA

9. HELENE VAN DER VLOED

10. THOMAS RAU

11. NAWOORD

Directeur Greenchoice Coen de Ruiter in gesprek
met Marjan Minnesma van Urgenda:

Ambitieuzer beleid én goede voorbeelden delen: de komende tien jaar spant het erom

Marjan
Minnesma

In het eerste deel van haar verhaal, ongeveer een derde, benadrukt ze altijd de urgentie. Dan volgt twee derde deel oplossing. Deze stelregel hanteert Marjan Minnesma, directeur van Urgenda, de organisatie voor innovatie en duurzaamheid, als ze met anderen in gesprek gaat over het klimaatprobleem. Dat belooft wat voor Greenchoice directeur Coen de Ruiter, die haar bevraagt over de vergroening van zakelijk Nederland.

Coen de Ruiter ontmoette Marjan Minnesma één keer eerder, tien jaar geleden. Toen pakte ze zijn autosleutels af. De Ruiter was destijds directeur van Apenheul en deed mee aan Urgenda's actie Low Car Diet, om een maand lang zonder auto te leven. Nu treffen de twee elkaar weer, kort nadat bekend werd dat Nederland tussentijdse klimaatdoelen in 2021 niet haalde, waar dat in coronajaar 2020 nog wel lukte.

“Dat was per ongeluk hoor. Zeker niet door overheidsingrijpen”, benadrukt de directeur van Urgenda. De stichting en dus ook boegbeeld Marjan Minnesma verwierven grote bekendheid door de in 2015 gewonnen rechtszaak tegen de staat, om af te dwingen meer te doen tegen klimaatverandering. “Door die rechtszaak denken mensen dat Urgenda een klimaatactivistische protestclub is. Maar wij zijn geen klimaatactivisten. Urgenda is vooral bezig met oplossingen, met duurzaam ondernemen.”

Coen de Ruiter

Coen de Ruiter: **Waar vind je dat we staan op het gebied van duurzaam ondernemen?**

Minnesma: “Het is dit jaar dertig jaar geleden dat het eerste internationale klimaatverdrag is ondertekend. Maar ik vind dat we in al die jaren niet veel zijn opgeschoten. Wereldwijd is de uitstoot almaar opgelopen en de biodiversiteit afgenomen. Wij kunnen als menselijke soort niet erg trots zijn op onszelf.”

“Als we onszelf in een tijdmachine vooruit zouden schieten en terugkijken, dan móéten we toch denken: waarom hebben we niet harder ons best gedaan?”

Om de urgentie van het klimaatprobleem dikker te onderstrepen gaat ze verder: “Als je ziet hoe hard de volumes ijs op de noord- en zuidpool afnemen en de zeespiegel in het worst case scenario steeds verder en sneller stijgt, dan zou dat ons toch in dit laaggelegen land zorgen moeten baren. Maar gek genoeg doet het dat helemaal niet. Als we onszelf in een tijdmachine vooruit zouden schieten en terugkijken, dan móéten we toch denken: waarom hebben we niet harder ons best gedaan? Mijn hemel, we wisten het en we bleven maar aanmodderen.”

Coen de Ruiter: **Hoe komt het dat we het dan niet doen?**

“Ik denk toch, in alle eerlijkheid, dat mensen niet écht weten hoe erg het is gesteld. Daarom begin ik lezingen en gesprekken ook vaak met die urgentie. En ja, daar word je licht depressief van, maar het leidt hopelijk wel tot het idee: ik moet meer doen. De komende tien jaar spant het erom.”

Minnesma is van de grote getallen. En dus ook van de grote industriëlen. Logisch, het doel van Nederland is 55% minder CO₂-uitstoot in 2030. Dat betekent 66 megaton in acht jaar. Bijna de helft van de uitstoot wordt veroorzaakt door de industrie: staalindustrie, de chemische industrie en de producenten van kunstmest. Daar zou het overheidsbeleid zich in eerste instantie op moeten richten, want, zo stelt ze: “Grote stappen, snel thuis.” Volgens Minnesma weten die bedrijven ook wel dat er meer nodig is dan ‘een beetje hier en een beetje daar reduceren’. “Het moet echt anders.” De chemische

industrie moet over naar een andere manier van kraken, elektrisch in plaats van fossiel. Er zijn grote windparken op zee nodig. En die komen er, gelukkig. Net als een grote pijlpijn voor waterstof. Van de staalproductie vindt Minnesma dat we ons moeten afvragen of we überhaupt wel een staalfabriek willen hebben, als je gezondheid op één zet.

Voor het midden- en kleinbedrijf is het een heel ander verhaal. “Die hebben het zo druk”, weet de directeur van Urgenda, “om het hoofd boven water te houden, zeker door corona. Veel bedrijven hebben helemaal geen tijd en geld om extra te investeren in duurzaamheid.”

Coen de Ruiter: **Ik heb zelf de indruk dat het besef begint te komen dat het anders moet. De kracht van consumenten, van individuele burgers eigenlijk, zul je moeten gebruiken om de beweging in gang te zetten. Ik merk dat bedrijven steeds meer inzien dat hun klanten wat anders verlangen. Hoe denk jij daarover?**

“Dat gaat ‘m niet worden. Zeker niet als we binnen tien jaar naar nul uitstoot moeten. Dat gaat niet via klanten. Een consument gaat voor het goedkope, niet voor het meest duurzame, al zou ik graag willen dat het anders was. Ik heb ook kinderen van rond de twintig met wie ik discussies heb: waarom gaan jullie naar Malaga vliegen? Tja, met de trein is het vijf keer duurder mam, zeggen ze dan. Er is maar een klein groepje dat het zich kan veroorloven om voor het meest duurzame te gaan. Ik werk met koplopers, al meer dan dertig jaar, maar het schiet niet op met alleen koplopers. Of met de hoop dat consumenten snel verduurzamen.”

“De transitie naar een duurzame samenleving moet in zo’n hoog tempo, het moet en-en-en.”

De directeur van Urgenda ziet daarom meer in ambitieuzer beleid. Heel simpel: dingen die niet mogen, duurder maken. En dingen die moeten, stimuleren met subsidies en garantstellingen of afdwingen met regels. Dat verklaart haar rechtszaak tegen de staat. Er is ondersteuning nodig voor de hele grote groep die op dit moment niet kan investeren in de energietransitie, vindt Minnesma. Waarmee ze overigens niet wil zeggen

dat het stimuleren van ondernemers verspilde moeite is, integendeel. “De transitie naar een duurzame samenleving moet in zo’n hoog tempo, het moet en-en-en.”

Coen de Ruiter: **Als Greenchoice proberen wij bedrijven mee te nemen in ons verhaal over duurzame energie. Wat wil je ondernemers meegeven?**

Resoluut: “Dat de overstap naar duurzaam ondernemen helemaal niet duurder hoeft te zijn. Het is alleen de investering die je moet doen. Een elektrische auto heb je binnen acht jaar terugverdiend. Een elektromotor vaak al binnen twee jaar. Kijk naar waar je de grootste winst kunt behalen. Alles wat draait, pompt en beweegt heeft een motor. Dat is vaak een groot deel van de uitstoot. Elektrificeer die en je maakt een grote klapper.”

En, ontzettend makkelijk, maar wél nodig als je de wereld leefbaar wilt houden voor de mensen die na 2050 ook nog leven, stelt Marjan Minnesma: “Serveer geen vlees meer in je kantine. Even wennen misschien, geen kroket bij de lunch, maar het is echt te doen. En koop je energie groen in. En van eigen bodem. Dan doe je echt wat voor de volgende generatie. Ik heb niet zo veel met al die afkoopprojecten.”

Coen de Ruiter: **Dat is gelukkig altijd de kern van ons bedrijf geweest. Om me heen zie ik ondernemers die steeds bewuster bezig zijn met hun maatschappelijke rol. Maar bij directie zie ik een heel andere motivatie dan bij mensen op de werkvloer. Directie maakt modellen over impact, maar dat is vaak abstract, bij mensen op de werkvloer ontstaan de creatieve en duurzame oplossingen juist als er echt problemen worden gevoeld of ervaren. Moeten ondernemers die urgentie nadrukkelijker en tastbaarder binnen hun bedrijf kenbaar maken?**

“Zeker, dat vind ik ook. Daarom is het zo leuk om bij bedrijven ons verhaal te vertellen en dan samen na te denken over wat we kunnen doen. Heel veel mensen worden getriggerd. Ik zie ook dat het barst van de oplossingen, van bedrijven die inzien dat we niet op de goede weg zitten.”

Coen de Ruiter: **Dus het delen van goede voorbeelden heeft zin?**

“Mij verbaast het iedere keer dat er eerst één schaaap over de dam moet gaan. Maar dan kan het hard gaan. Urgenda begon in 2008 met het kopen van elektrische auto’s, en in 2010 met de collectieve inkoop van zonnepanelen. Ik vond het allemaal heel logisch, maar niemand deed het nog. Koplopende bedrijven laten vertellen over wat ze doen, hoe ze dat doen en wat voor lol ze eruit halen, helpt om andere bedrijven mee te krijgen.”

“Er kan best nog een deel van je bedrijf zijn dat niet oké is, dat maakt het nog niet meteen greenwashing. Je maakt serieuze stappen, daar gaat het om.”

Over het gevaar van greenwashing zegt Marjan Minnesma: “Iedereen die echt iets doet, grondstoffen bespaart of uitstoot reduceert, is goed bezig. Er kan best nog een deel van je bedrijf zijn dat niet oké is, dat maakt het nog niet meteen greenwashing. Je maakt serieuze stappen, daar gaat het om. En dat het stapsgewijs gaat en soms met hinkstapsprong is allemaal oké.”

Coen de Ruiter: **Marjan, wat vind je dat onze rol zou moeten zijn richting onze klanten? Energie is meestal maar een kleine portie van de kosten van een bedrijf. Maar toch: ik vind dat we aan de slag moeten om bedrijven te helpen hun energiegebruik terug te brengen. Er wordt nog zo veel verspild. Zie je daar een rol in voor energiebedrijven?**

“Ik had verwacht dat er servicebureaus zouden ontstaan om bedrijven te ontzorgen in het reduceren van energie. Maar dat gebeurt nog nauwelijks. ESCO’s waren een belofte, maar het heeft geen vlucht genomen.” Minnesma ziet daarom zeker een rol weggelegd voor energiebedrijven, maar: “De boodschap moet wel een geloofwaardige zijn; een leverancier van energie die het energiegebruik wil verminderen?” Van Greenchoice zou ze het geloven, geeft Minnesma toe. “Maar dan zou je missie moeten zijn om het energiesysteem van Nederland te vergroenen.”

Coen de Ruiter: **Op die koers zitten we. Wij willen ook echt minder gas leveren. Wij moeten net als andere bedrijven op zoek naar nieuwe businessmodellen, in ons geval om onze klanten verder te helpen in de energietransitie.**

Spontaan beginnen De Ruiter en Minnesma te brainstormen over oplossingen en creatieve ideeën. Minnesma vindt vooral dat Greenchoice het leuk en uitdagend moet maken. “Organiseer een challenge tussen verschillende klantsectoren. Of nodig directeurs uit voor een CEO-ontbijt en zet een ambitieus doel: gebouwen binnen tien jaar naar nul uitstoot.” Een ander idee; geef korting als bedrijven stroom zelf opwekken. Als ze nog een half uur hebben, verzinnen ze nog tien goede ideeën, concluderen ze. “Je hebt goede sleutels in handen, Coen”, aldus de directeur van Urgenda.

Coen de Ruiter: **Tot nu toe is Greenchoice er altijd geweest voor de klanten die al heel welwillend en groen georiënteerd zijn. Maar we verwelkomen ook steeds vaker klanten die duurzaamheid niet als ultieme drijfveer hebben, maar wel willen veranderen. Daar willen we ons nog veel meer op gaan richten. Die willen we helpen.**

“Dat doe ik ook het liefst. Ik hoef niet per se mijn verhaal te vertellen voor een stel duurzaamheidsmanagers. Die weten het wel. Ik sta volgende week voor een ondernemersvereniging, waar men nog niet zo groen is. Naast het benadrukken van de urgentie en een ambitieus overheidsbeleid helpen dit soort verhalen bedrijven te inspireren en te overtuigen.”

Greenchoice windmolens in Burgervlotbrug.

Hoe de jonge huurders van DUWO meehelpen bij het verduurzamen van studentenhuizen

Guido van Poppel maakte ooit een uitstapje naar een ‘normale’ woningcorporatie, maar keerde snel weer terug naar de studentenhuisvestingssector. Bij DUWO adviseert Van Poppel over het aankopen, transformeren, ontwikkelen én verduurzamen van allerlei typen studentencomplexen. Daarin heeft hij de ruimte om te experimenteren en voorop te lopen.

Van Poppel komt net uit een vergadering over een aan te leggen warmtenet in Delft voor duurzame warmte, samen met andere corporaties en de gemeente. “Wij hebben de studentencomplexen, er zijn andere woningen met een vraag naar warmte, er is een geothermiebron, een ambitieuze gemeente, een universiteit die van alles wil onderzoeken... Leg er een pijp tussen en je bent klaar!”

“Ik word nu gebeld door studenten die tegen me zeggen: meneer Van Poppel, heeft u wel eens gedacht aan de kansen van waterstof?”

EEN VOORUITSTREVENDE DOELGROEP, DIE STUDENTEN

Werken aan dit soort duurzame oplossingen was een van de redenen waarom Van Poppel terugkeerde bij DUWO. Daarnaast speelt mee dat hij met een fijne doelgroep kan werken die vooruit wil. “Waar je bij de reguliere corporaties nog wel eens flink moet onderhandelen om duurzame maatregelen in woningen door te voeren, word ik nu gebeld door studenten die tegen me zeggen: meneer Van Poppel, heeft u wel eens gedacht aan de kansen van waterstof?”

EN EEN VEELZIJDIGE HUIZENVOORRAAD

Verder zijn de woonvormen van DUWO veelzijdig. “Je kunt geen gebouwtype verzinnen of we hebben het”, vertelt Van Poppel. “Van oude loodsen tot monumenten. Zo’n tien procent van onze studenten woont in een rijksmonument. Ik denk dat we na de Rijksgebouwendienst de meeste monumenten in ons bezit hebben.”

Kanaalweg - Foto: Gerard van Beek

DUURZAME ENERGIECONCEPTEN TOEPASSEN

Bij al deze complexen denken Guido van Poppel en zijn collega's bij DUWO na over welke duurzame energieconcepten het beste kunnen worden toegepast. Daarin schuwt hij het experiment niet. "We zijn altijd een club geweest die dingen doet", stelt Van Poppel. Hij geeft een voorbeeld van een mini-warmtenet voor een Amsterdams studentencomplex met 600 studenten. "Het woord ESCo (Energy Service Company, red.) moest nog worden uitgevonden, maar wij hadden 'm al. Wij hadden warmte nodig, bij het datacenter ertegenover hadden ze een koelingsprobleem. Dus dan ga je dat samen oplossen." Het studentencomplex ernaast, van vergelijkbare grootte, is er vorig jaar ook op aangesloten.

TESTEN MET WATERSTOF

Nog een voorbeeld: de studentencampus Uilenstede in Amstelveen heeft een eigen energievoorziening voor de meer dan 3.500 studenten. Daar staat ook een testopstelling met een waterstofgenerator. Die waterstof wordt bijgemengd bij het aardgas. Van Poppel: "We hebben de ambitie om daar de komende jaren de groenste campus te realiseren die je ooit hebt gezien." Verder werkt DUWO samen met de Green Village in Delft, een living lab van de TU Delft waar de duurzame huisvestingsoplossingen van morgen worden getest in de praktijk.

AL VROEG AARDGASVRIJ

DUWO kan grote stappen zetten in de energietransitie, omdat de studentenhuysvester het gemeenschappelijk verwarmen van haar complexen altijd al als uitgangspunt heeft gehad. De studentencomplexen die na 2000 zijn gebouwd, zijn al aardgasvrij. Vaak dankzij externe warmte. Sommige hebben al meer dan 15 jaar een warmtepomp. Als er verdere stappen kunnen worden gezet; een brandstofcel bijvoorbeeld, aardwarmte, zonne-energie of dé oplossing die over vijf jaar wordt bedacht, dan gaat DUWO die onderzoeken en uitproberen. "We worden steeds meer zelfvoorzienend", stelt Van Poppel. "En van de groene energie die we nog nodig hebben, maken we dankbaar gebruik."

BETAALBARE WOONRUIMTE VOOR STUDENTEN

Overigens wil Guido van Poppel niet de duurzame moralist uithangen. "We willen betaalbare woonruimte bieden voor onze studenten, dat is onze kernactiviteit." Maar de vastgoedadviseur van DUWO benadrukt wel dat zijn organisatie de toekomstige generatie huisvest. "Dus heb je ook wel een zekere verantwoordelijkheid voor die toekomst. Dat besef is er steeds meer, ook bij de studenten die graag met DUWO meedenken over duurzaam en energiezuinig wonen."

Over DUWO en Greenchoice

DUWO is de grootste studentenhuysvester van Nederland en kiest voor zakelijke groene stroom van Greenchoice. Samen werken we aan de energietransitie van Nederland.

Gerennoveerd rijksmonument van Stichting DUWO als onderdeel van klimaatadaptieve- en natuurinclusieve gebiedsontwikkeling. Foto: Lucas van der Wee

Sustainable Development Goals brengen Strukton in de volgende duurzame versnelling

Volgens MVO-manager Marieke Wijbenga is infrabedrijf Strukton meer van het ‘poetsen’ dan van het ‘lullen’. “Wij doen gewoon mooie klussen.” Pas toen ze over die ‘mooie klussen’ in gesprek ging met een expert duurzaamheid uit haar netwerk, begon het Wijbenga te dagen: Strukton hoeft niet zo bescheiden te zijn. Het resulteerde in de Honderd Duurzame Daden van Strukton. En in het volledig omarmen van de Sustainable Development Goals.

Marieke Wijbenga

De MVO-manager werkt sinds 2020 bij Strukton, dat bestaat uit twee grote werkmaatschappijen: Rail voor spoorprojecten en -onderhoud en Civiel voor infrastructurele operaties. Daarnaast omvat het diverse specialistische bedrijven zoals Strukton Power voor duurzame energietechnologie. Voor zij bij Strukton aantrad, werkte Wijbenga als verandermanager vooral in de financiële sector. Ze maakte een inhoudelijke switch naar duurzaamheid.

NEDERLAND TOPEXPORTEUR MILIEUVERVUILING, DAT MOET ANDERS!

Daarover zegt ze: “Je krijgt kinderen, gaat meer nadenken over de wereld en de toekomst. Je leest meer over het onderwerp en denkt: wat kan ik doen?” Best veel. Ze verduurzaamde haar huis, en eet, reist en rijdt bewuster. “En minder spullen kopen natuurlijk”, vult Wijbenga aan. “Het zit ‘m soms in kleine dingen. Ik ben geen activist, een beetje misschien, maar er moet écht

wat gebeuren. We zijn in Nederland topexporteur van milieuvervuiling!” Daarom maakte ze ook professioneel de overstap. Door haar veranderkracht kan Wijbenga juist in het vakgebied duurzaamheid het verschil maken.

STRUKTON ONTWIKKELT ZICH VERDER

Wijbenga vindt het belangrijk dat de overheid duurzame bedrijfsvoering verder aanwakkert, door strenge regels te stellen en ambities te formuleren. Wat dat betreft is het goed dat het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, en in het kielzog ProRail en Rijkswaterstaat als voorname opdrachtgevers van Strukton, een ambitieuze doelstelling heeft neergelegd: klimaatneutrale en circulaire infrastructuur in 2030. “Jongens, zeg ik dan tegen mijn collega’s, dit gaat helpen! Hier kunnen we wat mee. We kunnen ons als bedrijf verder ontwikkelen.”

INZETTEN OP CO2-REDUCTIE

Zo let Strukton goed op haar CO2-uitstoot. Daarin maakt het bedrijf goede stappen. Strukton reduceerde haar CO2-uitstoot met 47% ten opzichte van die van 2009. Wijbenga: “Hoe in Europa wordt gemeten – ten opzichte van 1990 – , dat kunnen wij niet, want van dat jaar hebben we geen concernbrede, dus vergelijkbare cijfers. Maar gezien de hoge reductie ten opzichte van 2009 hebben we onze ambitie nog wat scherper gezet dan de 55% reductie die de overheid eist. Wij gaan voor 75% reductie van de CO2-uitstoot in 2030.”

MAATREGELEN OM UITSTOOT TE REDUCEREN

Het verminderen van de CO2-uitstoot gebeurt op verschillende manieren. Op de bouwplaatsen in het land bijvoorbeeld: “We proberen het aantal rijbewegingen van, naar en op de bouwplaats terug te brengen. Ook gebruiken we zo veel mogelijk groene energie. Het is nog een uitdaging om de energievoorziening stabiel, op maat en op de juiste kracht op bouwplaatsen zonder vaste stroomaansluiting te krijgen, maar we doen er steeds meer goede ervaring mee op.” Verder wordt het kleine en middelgrote materieel steeds duurzamer, namelijk elektrisch. “Met mobiele accu’s op de bouwplaats kan dat. Voor zwaar materieel is elektrificatie uitdagender. Daarom kijken we met interesse naar de ontwikkeling van waterstof.” Daarnaast neemt Strukton energiebesparende maatregelen in de eigen kantoorgebouwen. “En ons leasewagenpark wordt emissieloos, uiterlijk in 2030”, voegt Wijbenga toe.

HONDERD DUURZAME DADEN EN DE SDG’S

Deze, en nog meer maatregelen heeft Strukton gebundeld in Honderd Duurzame Daden, waarmee het bedrijf extern, maar zeker ook intern – “onze medewerkers moeten ook van elkaar weten wat ze aan het doen zijn” – nog meer laat zien dat het werk maakt van duurzaamheid. Deze daden koppelt Strukton aan de Sustainable Development Goals, wereldwijde doelen die van de wereld een betere plek moeten maken. Strukton heeft er voor haar eigen organisatie zeven geselecteerd waarop het bedrijf de meeste impact kan maken. Dit zijn de doelen 7, 8, 9, 12, 13, 15 en 17. “Die duurzame doelen geven écht richting aan ons werk”, stelt de MVO-manager. Volgens Wijbenga zijn de SDG’s cruciaal in het uitstippelen van de duurzame koers van haar organisatie. Dat geldt voor ieder bedrijf eigenlijk. Ze raadt daarom haar MVO-

collega’s bij andere organisaties aan om met de SDG’s aan de slag te gaan.

“Wij vinden de minimale eis vanuit de wet- en regelgeving voor biodiversiteit eigenlijk te mager.”

BIODIVERSITEIT EN DUURZAME INZETBAARHEID

Zo heeft duurzaam ontwikkelingsdoel 15 en de schrikbarende achteruitgang van de biodiversiteit gezorgd voor een hogere ambitie op dit thema. “Wij vinden de minimale eis vanuit de wet- en regelgeving voor biodiversiteit eigenlijk te mager”, vertelt Wijbenga. “We denken dat we meer biodiversiteit kunnen toevoegen op de plekken waar we werken.” Hoe het bedrijf dit wil gaan meten, wordt dit jaar vastgesteld, maar dat deze SDG een versnelling heeft gegeven aan het onderwerp is wel duidelijk. En doel 8 (waardig werk en economische groei) onderstreept het belang van duurzame inzetbaarheid en veiligheid. Uit de duurzame daden plukt Wijbenga een voorbeeld: “Samen met TU Delft ontwikkelt Strukton Rail een exoskelet inclusief valharnas voor onderhoudsmonteurs. Dat biedt meer veiligheid en verlicht de werkzaamheden die de monteurs vaak boven hun macht aan bovenleidingen moeten uitvoeren.”

CIRCULARITEIT ALS PIJLER

Tevens is circulariteit een belangrijke pijler in het duurzaamheidsbeleid van Strukton, zeker in de projecten die Strukton uitvoert. Een ijzingwekkend feit: “De delving van nieuwe grondstoffen zorgt voor de helft van de wereldwijde CO2-uitstoot”, stelt de MVO-manager van Strukton. Daarom wil Strukton, grootverbruiker van grondstoffen voor asfalt, staal en beton, zo veel mogelijk materialen en grondstoffen opnieuw gebruiken. Dat lukt wonderwel steeds beter; de onderlagen van de wegen die Strukton maakt bestaan voor circa 98% uit hergebruikt asfalt. Een bio-composiet fietsbrug in Friesland is hier ook een voorbeeld van. Of de gesloten koperkringloop van bovenleidingen. En de nieuwe fabriek die oud kunstgras verwerkt tot nieuwe grondstoffen waarvan bijvoorbeeld kunststof rijplaten kunnen worden gemaakt voor op de bouwplaats: lichter én duurzamer dan de stalen variant.

“Er ligt in Nederland een gigantische opgave om bruggen, tunnels, sluizen en viaducten te vernieuwen. Dat moeten we duurzaam en circulair gaan doen.”

HONDERD DADEN PLUS

En, zo voegt Wijbenga tot slot nog toe: “Er ligt in Nederland een gigantische opgave om bruggen, tunnels, sluizen en viaducten te vernieuwen. Dat moeten we duurzaam en circulair gaan doen, met slimme levensduurverlengende oplossingen of door vrijgekomen materialen weer in te zetten. En als we toch iets nieuws moeten neerzetten, dan doen we dat met circulaire grondstoffen en demontabel. Zo kunnen we het weer eenvoudiger uit elkaar halen en opnieuw inzetten.” Dus ja, geeft Wijbenga toe, bij die Honderd Duurzame Daden blijft het vast niet. Dat kan ook niet, er is nog veel meer te doen.

Over Strukton en Greenchoice

Strukton is een van de grootste infrabedrijven van Nederland en kiest voor zakelijke groene stroom van Greenchoice. Samen werken we aan CO2-reductie, duurzame energie en een circulaire economie.

De Motis rotonde, gekoppeld aan de innovatieroute N737 in Twente. Dankzij geluidsdetectie weet de weg waar verkeersgebruikers zijn. De weg past zich daaraan aan. Verkeerslichten gaan langer op groen als er verkeer aanstaande is, hulpdiensten kunnen worden gealarmeerd als een ongeval plaatsvindt.

Bedrijventerreinen verduurzamen: energiewinst voor ondernemers

Zonnepanelen op je eigen bedrijfspand zorgen voor veel duurzame energie. Maar échte energiewinst behaal je pas door samen te werken met andere bedrijven. Greenchoice helpt om complete bedrijventerreinen te vergroenen. Projectmanager Bastiaan de Boer van Greenchoice: “Door energiegebruik en -opwek op een bedrijventerrein goed op elkaar af te stemmen, halen we het maximale uit de opwekcapaciteit.”

De Boer ziet dat er op bedrijventerreinen veel energiewinst te behalen is. Terwijl het ene bedrijf een piek heeft in het energiegebruik, hebben de burens wellicht energie over. Dat kan slimmer. “Daarom is het belangrijk de handen ineen te slaan”, vertelt Bastiaan de Boer. Greenchoice onderzoekt samen met partners Spectral en J-OB op welke manier bedrijventerreinen op een integrale manier kunnen verduurzamen. “Het uitgangspunt daarbij is om de energie die op het bedrijventerrein wordt opgewekt, ook op de locatie zelf te gebruiken. Het doel: een zelfvoorzienend bedrijventerrein.”

FLEXSTURING: OPWEK EN GEBRUIK GOED OP ELKAAR AFSTEMMEN

“Dit betekent dat de opwek en het gebruik van energie goed op elkaar moeten worden afgestemd”, gaat De Boer verder. “Dat noemen we ook wel flexsturing.” Dat kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door de opwek en het gebruik goed te timen. Of door de duurzaam opgewekte stroom tijdelijk op te slaan en

pas te gebruiken als het nodig is. Zelfs het onderling uitwisselen van energie behoort tot de mogelijkheden.

DRIE VOORDELEN VAN FLEXSTURING

Flexsturing heeft een aantal grote voordelen. In de eerste plaats is flexsturing duurzaam. “Door zelf duurzame energie op te wekken en te gebruiken, weet je zeker dat je stroom écht groen is”, aldus De Boer. “Je voorkomt daarmee dat je fossiel opgewekte stroom van het elektriciteitsnet moet gebruiken.” Ten tweede is het financieel aantrekkelijk. “Dat komt onder andere doordat je geen belasting betaalt over stroom die je via je eigen zonnepanelen opwekt. Dus het scheelt kosten.” Het derde voordeel is dat de druk op het elektriciteitsnet in het gebied wordt verlicht. “Als je de zelf opgewekte zonnestroom direct gebruikt, hoeft je de stroom niet aan het net terug te leveren. Daarmee belast je het elektriciteitsnet niet.”

SAMEN STAP VOOR STAP VERDUURZAMEN

Greenchoice helpt samen met haar partners om bedrijven op bedrijventerrein te vergroenen. Dat gaat stap voor stap. “We starten met een grondige scan van het bedrijventerrein en de bedrijven die er deel van uitmaken”, vertelt Bastiaan de Boer. “We letten op de juridische structuur van de bedrijven, het type energiegebruik en hoeveel dakoppervlak geschikt is voor zonnepanelen. Vaak liggen daar grote kansen.” Ook wordt meetdata verzameld over het energiegebruik van de bedrijven.

GEBRUIK KOPPELEN AAN OPWEK

Wanneer de mogelijkheden tot opwek én de gebruikspatronen goed in kaart zijn gebracht, wordt gekeken naar kansen om het energiegebruik te

koppelen aan de momenten van opwek. “Na deze stappen gaan we op zoek naar verdergaande slimme oplossingen, bijvoorbeeld voor energieopslag. Mogelijk zijn deze oplossingen nog niet direct rendabel, maar we houden de marktontwikkelingen én de komende veranderingen in wet- en regelgeving in de gaten. We bieden het bedrijventerrein een plan om nu én in de toekomst aan de slag te gaan.”

GUNSTIGE VOORWAARDEN DOOR INTEGRALE AANPAK

Onderdeel van de verduurzamingsaanpak is hoe de maatregelen kunnen worden gefinancierd. “Het voordeel daarbij is dat we oplossingen integraal kunnen aanbieden. Daardoor zijn de voorwaarden gunstiger dan wanneer je maatregelen los of op

bedrijfsniveau neemt”, weet de projectmanager van Greenchoice.

AANPAK PAST BIJ GEMEENTELIJKE AMBITIES

Greenchoice start met deze verduurzamingsaanpak op diverse locaties in Rotterdam. Daarbij krijgt Greenchoice steun van de gemeente Rotterdam. De aanpak sluit naadloos aan op de ambities van de gemeente Rotterdam. In het Rotterdamse Klimaatakkoord staat dat bedrijventerreinen in de stad flink moeten verduurzamen. “Daar zetten we ons graag voor in. Met de ervaringen in Rotterdam ontwikkelen we een gestandaardiseerde aanpak, waarmee we uiteindelijk een veelvoud aan bedrijventerreinen in Nederland slim kunnen verduurzamen”, besluit Bastiaan de Boer.

Bedrijventerrein in Warmond, Zuid-Holland, waar ruim 5.000 zonnepanelen werden geplaatst. Foto: Ad van Bokhoven

Duurzaamheid gaat voor Nivon veel verder dan groene energie alleen

Uiteraard heeft het Nivon, als eigenaar van twintig complexen en kampeerterreinen voor natuurliefhebbers, duurzame doelen om minder elektriciteit en gas te gebruiken. Maar directeur Ron Manuel en vrijwilliger Kees Hogervorst van het Nivon geven meteen aan dat duurzaamheid zó veel meer is dan energie besparen alleen. Ze vertellen erover.

Daarvoor gaat Ron Manuel terug naar het jaar 1924, het jaar dat het Nederlands Instituut voor Volksontwikkeling en Natuurvriendenwerk (afgekort Nivon dus) werd opgericht. “Het zit ‘m dan vooral in het woord Volksontwikkeling, een oubollige term natuurlijk, maar het gaat erom dat we als vereniging proberen onze kennis over duurzaam, gezond en groen leven over te dragen aan onze leden.”

Groen en zonnepanelen op de daken van de vakantiehuizen van het Nivon.

ALLES ADEMT NATUUR

Nivon heeft in totaal 24.000 leden. “24.200 op dit moment”, preciseert de directeur. Veel ervan vierten vakantie in de vakantiehuizen, kamperen op de terreinen of nemen deel aan de activiteiten die Nivon organiseert. En alles ademt natuur, ademt groen. Manuel benadrukt: “Maar we houden niet van de belerende toon. We willen duurzaamheid laagdrempelig houden, het als vanzelfsprekendheid zien.”

DUURZAAM KOKEN, REIZEN ÉN GROND BEHEREN

Manuel ziet dit terug in de manier waarop gasten samen koken in de keukens van de vakantiehuizen; met lokale en biologische producten. Hij ziet het ook terug in het beheer van de vele hectaren grond van de kampeerterreinen; met respect voor de natuur. En uiteraard worden er geen chemische onkruidverdelgers gebruikt. Ron Manuel: “Verder leggen we natuurlijke houtwallen aan, als schuilplaats voor allerlei beestjes. Ook planten we wilde bloemen en planten, voor het versterken van de biodiversiteit.” En Manuel ziet het terug in hoe de leden en de vrijwilligers reizen; met de fiets of met openbaar vervoer. “En zeker niet met het vliegtuig.”

WORKSHOPS OVER DUURZAAMHEID: ALTIJD LEERZAAM

Kees Hogervorst is een van de vrijwilligers van het Nivon en organiseert regelmatig ledenactiviteiten. Zo gaf hij onder andere workshops over sluipverbruik. “Het is voor veel mensen een hele openbaring dat apparaten in je huis ongemerkt energie gebruiken. Je elektrische deurbel bijvoorbeeld, die vraagt continu stroom.” Ook zijn workshop ‘meten is weten’ kon rekenen op een hoop geïnteresseerden.

METEN IS WETEN

Over meten is weten gesproken, Hogervorst houdt bij Nivon ook de energiehuishouding in de gaten. Want duurzaamheid gaat voor een groot deel ook wél over energie. Nivon wil 50% minder energie gebruiken in 2024 ten opzichte van 2012. “Voor elektra zaten we in 2019 op 37%. Voor gas lopen we wat achter: 22%”, lepelt Hogervorst op. Vorig jaar telt hij niet mee: “Dat was een coronajaar, die cijfers zijn niet representatief.”

DE DUURZAME MAATREGELEN OM DE DOELEN TE HALEN

Een aantal kampeerterreinen is al goed op weg om de doelstelling te halen. Sowieso hebben de Nivonhuizen en -terreinen allemaal een duurzaam Green Key certificaat. Het terrein dat Kees Hogervorst zo ongeveer tot zijn standplaats heeft gemaakt, natuurexcursie De Grutto in Zuid-Holland, is al energieneutraal. De zonnepanelen en zonnecollectoren op het dak van het campinggebouw en een warmtepomp zorgen daarvoor. Bij andere complexen ligt het uitdagender, met name doordat de gebouwen al wat ouder zijn. De vrijwilliger energie-expert van het Nivon hierover: “We hebben de eerste belangrijke maatregelen genomen. We hebben alle leidingen en kruipruimtes geïsoleerd, het sluipverbruik van koelkasten aangepakt en overal ledverlichting geïnstalleerd.”

SUBSTANTIËLE BEDRAGEN

De volgende stap vraagt om substantiële bedragen. Ron Manuel, de directeur die de portemonnee van het Nivon beheert hierover: “Wij zijn de coronacrisis doorgekomen, maar het is niet zo dat we geld op de plank hebben liggen om al onze cv-ketels te vervangen door duurzame warmtepompen.” Het zijn bovendien grote, relatief energie-onzuinige huizen die met een collectieve ketel in het geheel worden verwarmd. Manuel vraagt zich af: “Wellicht kunnen we proberen om alleen de kamers te verwarmen die op dat moment worden gebruikt. Daar valt op energiegebied nog wel wat te winnen.”

NIVON NATUURVRIENDEN

Met deze uitdagingen in het verschiep prijzen Manuel en Hogervorst zich gelukkig met hun onlangs afgesloten groene energiecontract bij Greenchoice, gunstig voor vijf jaar, tegen een vaste prijs. Kees Hogervorst over de deal: “Daar hebben we geluk mee, zeker met de stijgende energieprijzen.” Uiteraard blijven Ron Manuel en Kees Hogervorst daarbij ambitieus én creatief de duurzame doelen natreven. Zoals het echte Nivon natuurvrienden betaamt.

Over Nivon en Greenchoice

Nivon is een vereniging met natuurhuizen en kampeerterreinen voor natuurliefhebbers en kiest voor zakelijke groene stroom van Greenchoice. Samen proberen we energie te besparen, gas én elektriciteit.

Door de zonnepanelen heeft camping de Grutto groene stroom.

Energie besparen én kunst exposeren: de uitdagende opgave voor het Van Gogh Museum

Ben van der Stoop

Hoe zorg je voor de ideale klimaatomstandigheden voor kunst, exposeer je de schilderijen inspirerend voor het publiek én werk je tegelijkertijd aan het steeds verder terugdringen van het energiegebruik? Met die uitdagingen dealt adviseur vastgoedbeheer Ben van der Stoop van het Van Gogh Museum in Amsterdam. Uitdagingen die volgens hem goed te verenigen zijn. “Wacht niet op een groot ambitedocument, maar zet continu stappen. Tijdens je reis ontdek je de beste oplossingen.”

Al meer dan tien jaar werkt Van der Stoop aan de verduurzaming van het museum. Stap voor stap dus, en goed rekening houdend met de museale functie van het Van Gogh Museum en de kwetsbaarheid van de werken. Want vooropgesteld, schilderijen zoals de beroemde Zonnebloemen van Vincent van Gogh hangen het liefst in een donkere ruimte, met een constante temperatuur en dito luchtvochtigheid, ver weg van mensen en daglicht.

De adviseur vastgoedbeheer legt uit: “Hoge vochtigheid verhoogt de kans op schimmel, droogte kan craquelé veroorzaken. Dat betekent dat de verf verdroogt waardoor scheurtjes kunnen ontstaan. Ook de verschillende verflagen die een schilder gebruikt, maken dat een schilderij kwetsbaar is voor temperatuur- en vochtigheidsgraadschommelingen.” Logisch dat de temperatuur strak op 21 graden werd gehouden en de luchtvochtigheid op 50%. Dat vroeg echter het maximale van de klimaatinstallaties.

NET ZOLANG AAN DE KNOPPEN DRAAIEN, TOTDAT DE INSTALLATIES OPTIMAAL DRAAIEN

Grote energiewinst boekte Van der Stoop door de klimaatinstallaties beter en efficiënter af te stellen. Uit onderzoek bleek namelijk dat kunst ook goed intact blijft als de temperaturen en luchtvochtigheid licht meedeinen met de seizoenen, als ze maar binnen een bepaalde marge blijven. Van der Stoop: “Daardoor kunnen we de klimaatinstallaties zuiniger, rustiger en soepeler laten draaien, en blijven ze weg van de uiterste pieken van hun kunnen.”

Dat heeft twee grote voordelen. Ten eerste is de kans op storingen kleiner. En ten tweede, het scheelt energie, veel energie. “We hebben net zo lang aan de

knoppen gedraaid, tot we op het punt kwamen dat de klimaatcondities optimaal waren ingesteld. Door de parameters steeds scherper in te stellen, hebben we 50% energie bespaard. Je installaties beter instellen werkt echt!”

DAK AANPAKKEN: DOE HET METEEN GOED!

Na het optimaliseren van de klimaatinstallaties onderzocht Ben van der Stoop of het gebouw van het Van Gogh Museum verder kon worden verbeterd. “Ons dak hing licht door, waardoor er voortdurend water op bleef staan. Dat zorgde voor extra kans op lekkage en op extra belasting op het dak”, vertelt Van der Stoop over de oude situatie. Het dak werd daarom voorzien van een extra isolatiepakket. “Met die isolatie hebben we nu een soort bolling in het dak gemaakt, waardoor het beter isoleert en er tevens geen water meer op blijft staan. Dat is een win-win-situatie.” Zijn advies: “Als je toch aan de slag gaat, doe het meteen goed, het is niet veel duurder.” De dakisolatie zorgde voor nog eens 20% energiebesparing en zelfs een vermindering van het gasgebruik van 70%.

VOORZICHTIG MET LICHT

Ook wat betreft licht heeft Van der Stoop gezocht naar waar het energiezuiniger kon. Daarbij moest hij rekening houden met de kwetsbaarheid van de geëxposeerde werken. “Licht geeft schade, vooral in het uv-gedeelte van het lichtspectrum”, vertelt de adviseur. “Vergelijk het met een oude krant op de vensterbank, die vervaagt in het zonlicht. Datzelfde risico ligt op de loer voor schilderijen. Sommige kleuren vervagen, bijvoorbeeld de roodtinten. Geel heeft de neiging om bruin te worden.”

De schade van licht op schilderkunst is onomkeerbaar. Voor de spots op de werken houdt het Van Gogh Museum een lichtsterkte aan van maximaal 50 lux. Veel minder kan niet, want anders kan het publiek de kleuren niet meer onderscheiden. En meer kan niet, want dat zou schade kunnen veroorzaken. Het museum gebruikte altijd halogeen. “Dat gaf het beste licht, vergelijkbaar met daglicht.” Pas toen de kwaliteit van ledverlichting vergelijkbaar werd met die van halogeen, is het museum overgestapt op de veel energiezuinigere ledverlichting. Eerst de spotjes die op de schilderijen schijnen, later ook de verlichting van de algemene ruimtes. “Dat scheelt de helft”, heeft Ben van der Stoop grofweg berekend.

“We willen een van de meest duurzame musea ter wereld worden. En toewerken naar een zero footprint huisvesting.”

VOORZICHTIG EEN STIP AAN DE HORIZON ZETTEN

Hoewel het stap voor stap doorvoeren van logische en verstandige maatregelen volgens de adviseur vastgoedbeheer het allerbelangrijkst blijft, zet Van der Stoop toch voorzichtig een stip aan de horizon. Reden voor zijn voorzichtigheid: “We willen bescheiden blijven.” Ondertussen is het Van Gogh Museum wel ambitieus: “We willen een van de meest duurzame musea ter wereld worden. En toewerken naar een zero footprint huisvesting.”

Het Van Gogh Museum in Amsterdam. Foto: Jan Kees Steenman

Hiervoor is niet alleen energiebesparing nodig, ook moet zelf duurzame energie worden opgewekt. Die hernieuwbare energie komt van de warmtekoudeinstallatie. In een notendop het principe: in de zomer stop je warmte in de grond die je in de winter weer gebruikt. En andersom, de koude van de winter gebruik je voor verkoeling in de zomer. Met de warmtekoudebron is het Van Gogh Museum nog niet helemaal zelfvoorzienend, vandaar dat het museum een energiecontract heeft met Greenchoice. “Het liefst zou ik met Greenchoice willen nadenken hoe we kunnen groeien naar die zero footprint, misschien zelfs wel een positieve footprint. Samenwerken, dat moet in de energietransitie. Greenchoice kan vast met ons meedenken.”

GEMEENSCHAPPELIJKE TAAL VOOR DUURZAAMHEID: BREEAM-NL

Een groot deel van het werk van Ben van der Stoop heeft te maken met energie; hoe kan het slimmer, zuiniger, duurzamer. “Maar duurzaamheid is veel breder dan energie alleen”, geeft hij aan. Voor de vergroening van het gebouw gebruikte het Van Gogh Museum het integrale duurzaamheidskeurmerk voor

gebouwen: BREEAM-NL. Voor het behalen van dit keurmerk wordt niet alleen op energie gelet, maar ook op andere duurzame onderwerpen zoals ecologie, afval en gezondheid. BREEAM-NL vormde voor het Van Gogh Museum een goede gemeenschappelijke taal voor duurzaamheid. Als eerste museum in Nederland behaalde het Van Gogh een BREEAM-NL certificaat en vormde daarmee een voorbeeld voor andere musea.

DE MAATSCHAPPELIJKE KANT VAN DUURZAAMHEID

Deze integrale benadering van duurzaamheid benadrukt voor Van der Stoop de richting die het Van Gogh Museum is ingeslagen. Steeds nadrukkelijker belicht het museum ook de sociale kant van duurzaamheid. Thema's als inclusie en gelijkheid krijgen steeds meer aandacht. Logisch, vindt de vastgoedbeheerder, want: “Wij zijn een maatschappelijke organisatie. Het is onze maatschappelijke functie om mensen te inspireren met kunst, om ons publiek aan het denken te zetten. Daar hoort een duurzame bedrijfsvoering bij.”

Over het Van Gogh Museum en Greenchoice

Het Van Gogh Museum heeft de ambitie een van de meest duurzame musea van Nederland te zijn en kiest voor zakelijke groene stroom van Greenchoice. Samen werken we naar een zero footprint voor de huisvesting van het museum.

Door de lichtsterkte te maximaliseren tot 50 lux wordt er zorgvuldig omgegaan met de kwetsbare schilderwerken. Foto: Jan Kees Steenman

Roel Welsing, directeur van de Apenheul:

“Duurzaam ondernemen is nooit af”

Als directeur van de Apenheul wil Roel Welsing zijn bezoekers op een bijzondere manier in contact laten komen met de natuur, en specifiek met apen. “Om zo de verwondering over en bewondering voor die natuur bij te brengen, want die staat enorm onder druk.” Volgens Welsing hoort daar een duurzame bedrijfsvoering bij. “Duurzaam ondernemen is nooit af, dat blijft in ontwikkeling.”

De zon schijnt zijn kantoor binnen. Roel Welsing kijkt door het raam, het park ligt er prachtig bij. “Zo meteen even lekker naar buiten”, daarover verkneukelt hij zich al. Voor de directeur van Apenheul is dit gegeven nog iedere dag een bijzonderheid, zeker gezien zijn professionele roots. De directeur komt uit het bedrijfsleven; hij werkte jarenlang bij Triodos Bank. Ironisch zegt hij: “Het is natuurlijk volstrekt logisch om van een bank over te stappen naar een dierenpark.”

RESPECT VOOR DE NATUUR

Dan serieus, er zijn parallellen. Bij de duurzame bank waar hij werkte, gebruikte hij geld als veranderkracht voor het verbeteren van de wereld. Hier, bij de

Apenheul, ook een stichting, zet hij de inkomsten uit de verkochte kaartjes en de zakelijke events in om de maatschappelijke ambitie van het park na te jagen: het vergroten van de bewondering en het respect voor de natuur.

“In de hedendaagse economie heeft de natuur veel te weinig een stem.”

HAND IN HAND

Wat hij maar wil zeggen: duurzaamheid en commercie gaan hand in hand. En op dat snijvlak werkt Welsing. “Er wordt vaak verondersteld dat die twee elkaar tegenwerken. Maar ik ben juist van mening dat die elkaar versterken”, vertelt hij. Het vormt tevens zijn persoonlijke missie. Net als vele anderen maakt hij zich zorgen over hoe het gaat met de wereld. “In de hedendaagse economie heeft de natuur veel te weinig een stem.”

DE WINNAARS VAN DE TOEKOMST

Voor Welsing is het de uitdaging om commercieel succesvol te zijn, én duurzaam te ondernemen. “Die combinatie dwingt je om veel creatiever en innovatiever te zijn.” De directeur van Apenheul is ervan overtuigd:

Apenheul. Gebouw De Staart met dienstparkeerplaats vol zonnepanelen van KiesZon.

“Ondernemers die commercie en duurzaamheid goed weten te combineren, zijn de winnaars van de toekomst. En het moet beide goed zijn hè, anders werkt het niet.” Hij realiseert zich daarbij dat duurzaam ondernemen nooit af is. “Dat gegeven biedt ook rust. Je moet dingen proberen. Sommige lukken, andere niet. Dat hoort erbij. Maar je moet wél bezig blijven met het vraagstuk.”

EEN NIEUW GEBOUW ÉN EEN NIEUW VERHAAL

In gedachten scant Welsing zijn park; welke duurzame maatregelen heeft hij onlangs genomen die hier exemplarisch voor zijn? Natuurlijk, de carport van de complete dienstparkeerplaats is vol gelegd met zonnepanelen van KiesZon, 416 stuks, genoeg om het naastgelegen kantoor van energie te voorzien. Het nieuwe verblijf voor de dwergapen is een ander goed voorbeeld. In 2020 opgeleverd. Helemaal energieneutraal, met ledverlichting, warmtepomp, een sedumdak en daardoor deels opgaand in de natuurlijke omgeving. Het nieuwe pand vervangt een oud gasgestookt gebouw, dramatisch qua isolatie bovendien. “We hebben wel een deel van het oude gebouw laten voortleven als de allergrootste insectenmuur ter wereld, dé snackbar voor onze dwergapen”, zegt Welsing. “Zo hebben we én een duurzaam energieneutraal gebouw op ons park, én een nieuw verhaal gecreëerd.”

BIJZONDERE MENSEN BIJ DE APENHEUL

Het nieuwe gebouw is ontworpen door een voormalig dierenverzorger van Apenheul. Daarna studeerde hij architectuur. En hij is ook nog eens professor op een universiteit in Peking. “Ik werk met bijzondere mensen”, vat Welsing het samen. “Ik zocht een architect die vanuit de natuur en de dieren denkt.”

DE VIERDE P

Welsing voegt daarom graag een vierde ‘P’ toe aan het duurzame rijtje ‘People’, ‘Planet’, ‘Profit’: de ‘P’ van ‘Passie’. De architect van het nieuwe gebouw heeft die passie, de medewerkers van de Apenheul ook: “Als het lukt om de passie bij je medewerkers te doen ontluiken, dat is niet te kopiëren. Dat is zo’n belangrijke asset. Gasten voelen dat, klanten voelen dat, dieren voelen dat.” Welsing neemt hiervoor uitgebreid de tijd. Niet alleen bij het aannemen van nieuwe medewerkers: “Je werkt niet zomaar voor een bedrijf. Het is belangrijk om potentiële medewerkers mee te nemen in het verhaal van je onderneming”, tipt hij. Maar ook door maandelijks met alle medewerkers bij elkaar te komen.

Iedereen dus. “Tenzij je een afspraak hebt met een dier of een gast. Die afspraken gaan altijd voor.”

“Met elkaar duurzaam ondernemen is een zoektocht, en medewerkers moeten gestimuleerd worden hierover mee te denken.”

MAANDELIJKS BIJ ELKAAR MET ALLE MEDEWERKERS

Op die donderdagmiddag, eens in de maand, wordt met elkaar gesproken over duurzaamheid en natuur, en over commerciële kansen voor het park. “We zijn vaak zo bezig met de waan van de dag. Het is goed om afstand te nemen en stil te staan bij je missie, en waarom je de dingen doet die je doet”, ervaart Roel Welsing. “Met elkaar duurzaam ondernemen is een zoektocht, en medewerkers moeten gestimuleerd worden hierover mee te denken.”

CIRCULAIRE SPIJKERBROEKEN, HEEL PERSOONLIJK

Zoeken en meedenken gebeurde bijvoorbeeld toen de Apenheul nieuwe bedrijfskleding voor de medewerkers wilde aanschaffen. “Circulaire spijkerbroeken”, vertelt de directeur. “Ik dacht, dat doen we even, want het is een goed idee.” Maar medewerkers gingen niet bepaald gretig in op het aanbod een circulaire spijkerbroek aan te schaffen. “Mijn dochters hebben me uitgelegd waarom niet: een spijkerbroek is heel persoonlijk. Dan kom je in de privésfeer van medewerkers. Ik wilde veel te snel.”

MEDEWERKERS BESLISSEN MEE

Nadat medewerkers intensiever werden betrokken bij het proces, en ook hebben meebeslist en mee gepast – de broek is hierdoor op een aantal punten zelfs verder verbeterd – dragen steeds meer collega’s een circulaire spijkerbroek. De les: “Niet te snel willen, maar wél door blijven gaan.” Dat geldt voor ieder duurzaam thema op het park: liever vandaag dan morgen aardgasvrij. “Voor nu kopen we gas duurzaam in.” En het liefst helemaal geen vleesgerechten in de Apenheul. “Maar van het opgeheven vingertje ben ik geen voorstander. Liever gebruiken we de apen als voorbeeld om het gesprek aan te gaan over gezonde voeding: een gorilla

is tien keer sterker dan je vader, en hij eet alleen maar groenten!” Ook zou de directeur de grote plastic flessen cola in de ban willen doen. Maar ja: “We krijgen hier gemiddeld Nederland in ons park. Als een moeder een cola voor haar kind wil kopen, kan dat. Aan de andere kant gaan we wel met de fabrikant in gesprek: waarom moet dit in zo’n grote plastic fles, kan dat niet anders, duurzamer?”

LIEFDE VOOR DE NATUUR

Door dit soort onderwerpen vult zo’n donderdagmiddag zich met nieuwe inspiratie, met nieuwe energie. Voor Welsing als directeur, maar ook voor al die

medewerkers met hun vier P’s. “We sluiten de middag af met een medewerker die zijn of haar persoonlijke Apenheul-ervaring deelt. Het is een free format, alles mag”, vertelt Welsing tot slot. “Ik hoop dat er dan iets terugkomt dat te maken heeft met de liefde voor de natuur. En gelukkig, dat is heel vaak zo.” Nu is het tijd om naar buiten te gaan, de natuur in.

Over de Apenheul en Greenchoice

De Apenheul is het dierenpark op de Veluwe met meer dan 300 loslopende apen. Net als Greenchoice maakt de Apenheul werk van duurzame energie, onder meer door te kiezen voor zonnepanelen van KiesZon.

Apenheul Directeur Roel Welsing met zijn geliefde brulapen.

DELA gaat voor een klimaatneutrale uitvaart, dat is beter voor de toekomstige generaties

Het is misschien een ongemakkelijke boodschap, maar een gemiddelde uitvaart is niet bepaald milieuvriendelijk. Zeker bij crematies komt veel CO₂ vrij. DELA probeert uitvaarten flink te verduurzamen. En met succes. Ilse van de Voort is MVO-manager bij coöperatie DELA en weet er alles van.

Het is logisch en daardoor te verwachten, dus Van de Voort bevestigt het maar meteen: het grootste deel van de energierekening van een crematorium gaat naar de gasovens, omgerekend zo'n 60 m³ aardgas wordt per crematie verstoekt. In een goed geïsoleerd crematorium komt 90% van het gasgebruik voor rekening van de oven, in de wat oudere panden zo'n 54%. Ilse van de Voort

is iedere dag hard aan de slag om te uitstoot van de uitvaartorganisatie terug te dringen. "Dat lukt al goed door via Greenchoice groene stroom in te kopen", aldus de mvo-manager van DELA. "Maar we willen natuurlijk liever ook minder energie gebruiken."

OOK CREMATORIA WORDEN AARDGASVRIJ

"Dus zijn we bezig om gasgestookte ovens uit te faseren", gaat de mvo-manager van DELA verder. "En te vervangen door elektrische ovens." Deze maatregel is een van de meest effectieve manieren om de duurzame ambities van DELA na te streven: in 2030 klimaatneutrale uitvaarten verzorgen. In 2019 kreeg het crematorium in Geleen al een elektrische oven en in 2020 het crematorium in Maastricht. En ook de locatie in Bilthoven is ervan voorzien, als onderdeel van een grote renovatie die het gebouw meteen compleet gasloos maakt. Naast Geleen, Maastricht en Bilthoven is er nog genoeg te doen. DELA heeft 23 crematoria en 35 uitvaartcentra, en door de overname van Yarden komen daar nog ongeveer 50 locaties bij.

"Doordat een elektrische oven uitgaat van een andere techniek dan een gasoven, verbruikt deze veel minder energie, zo'n 80% minder."

ELEKTRISCHE OVENS ZIJN VEEL EFFICIËNTER

Doordat een elektrische oven uitgaat van een andere techniek dan een gasoven, verbruikt deze veel minder energie, zo'n 80% minder. De resterende benodigde energie is elektriciteit in plaats van gas. Op twee fronten goed bezig dus. Van de Voort legt de efficiëntiewinst van de elektrische oven uit: "Bij een gasoven heb je veel energieverlies door de rookgassen die vrijkomen. Bij een elektrische oven is dat niet het geval. Bovendien blijft de elektrische oven veel beter op temperatuur. Die hoeft je niet iedere keer, zoals bij een gasoven, weer opnieuw op te warmen. Dat scheelt een hoop energie."

DUURZAME KISTEN IN TREK

Het is niet alleen DELA zelf die standaard inzet op duurzame uitvaarten, ook in wensen van overledenen en hun nabestaanden komt het thema steeds vaker terug. Van de Voort: "We zien dat bijvoorbeeld in de toename van de interesse in uitvaarten op natuurbegraafplaatsen." Dat heeft ook gevolgen voor de uitvaartkisten die worden gebruikt. DELA is naast uitvaartverzorger ook uitvaartverzekeraar en nabestaanden zijn standaard verzekerd voor een massief FSC-houten kist met milieuvriendelijk (bio)katoenen voering. "Die is biologisch afbreekbaar en dus beter voor de ondergrond, beter dan een kist van spaanplaat, waar veel lijm, hars en folie in is verwerkt."

"Waarom moeten we iedere keer verse bloemen aanschaffen, voor een paar uur? We stellen daarom ook herbruikbare rouwstukken beschikbaar."

DE VELE ONDERDELEN VAN EEN UITVAART

Feitelijk gezien is een uitvaart een evenement, met een treurige aanleiding uiteraard, maar de overeenkomst is dat in korte tijd veel geregeld moet worden, en dat er veel mensen bij elkaar komen. Op alle onderdelen van zo'n evenement kan milieuwinst worden geboekt. Zogezegd, op de kisten. "Maar ook op de bloemstukken bijvoorbeeld", stipt Ilse van de Voort aan. "Waarom moeten we die iedere keer opnieuw verse bloemen aanschaffen, voor een paar uur? We stellen daarom

ook herbruikbare rouwstukken beschikbaar, net zo mooi, maar veel langer bruikbaar."

ELEKTRISCHE ROUWSTOET

Ook in het vervoer is winst te behalen. Los van het eigen leasewagenpark (waarvan 39% al elektrisch is), worden ook de rouwwagens duurzamer. "Die zijn niet van ons", legt Van de Voort uit, "maar van onze leveranciers. Die proberen we te stimuleren om ook elektrisch te gaan rijden." In Amsterdam en Den Haag is dat onlangs gelukt. "Wij gaan een langetermijncontract met een leverancier aan, waardoor die de ruimte en het vertrouwen krijgt om te investeren in duurzame rouwwagens."

DE UITSTOOT PER UITVAART GAAT STEEDS VERDER OMLAAG

Ilse van de Voort houdt van een langetermijnperspectief, maar niet erg van strategische plannenmakerij zonder daarnaast ook echt aan de slag te gaan. Al deze genoemde concrete maatregelen – en nog meer, bijvoorbeeld de zonnepanelen op zeven rouwcentra – heeft DELA de afgelopen periode daadwerkelijk genomen. En stuk voor stuk brengen ze DELA dichterbij haar duurzame ambities. Van de Voort over de stand van zaken, rekenend in de CO₂-uitstoot per uitvaart: "We komen van 1.250 kilogram CO₂ per uitvaart, in 2019 is die gedaald naar 1.000. Dat is al een mooie stap."

OP NAAR 2030

Over 2020, toen de uitstoot verder omlaag dook naar 500 kilogram, kan de mvo-manager lastig iets zinnigs zeggen. Door de strenge coronamaatregelen konden maximaal dertig bezoekers een uitvaart bijwonen, waardoor het autovervoer van bezoekers naar een uitvaartlocatie, dat relatief veel uitstoot veroorzaakt, minimaal was. Van de Voort kijkt daarom uit naar de nieuwe cijfers over het afgelopen jaar. Met nieuwe plannen en verduurzamingsmaatregelen in 2022 maakt DELA gestaag haar ambities waar.

Over DELA en Greenchoice

DELA is 's lands grootste uitvaartorganisatie en kiest voor zakelijke groene stroom van Greenchoice. Samen proberen we energie te besparen, gas én elektriciteit.

Beslissers én technici in de installatiesector zetten stappen vooruit in de energietransitie

↖
Helene
van der Vloed

Ooit, haast in een vorig leven, verduurzaamde Helene van der Vloed de zorgsector. Nu adviseert ze familiebedrijf Van der Vloed Technische Installaties om een integrale duurzame koers te varen. Andere branche, dezelfde waarden. “Het is een uitdaging om engineers, compleet weird van techniek, maar niet bezig met duurzaamheid, mee te nemen in de transitie.”

“Een duurzame transitie in zo’n grote sector bereik je alleen maar als je de beslissers erbij betrekt.”

Om de klimaatopgave in de installatiesector en de rol van Helene van der Vloed hierin te begrijpen, is het goed om eerst een stap terug in de tijd te doen, zo’n 25 jaar, toen duurzaamheid nog weinig woorden had. Helene, onbesuisd, jong en ambitieus kreeg de kans een duurzaam én inclusief congrescentrum op te zetten op landgoed De Reehorst in Driebergen, een groen gebied van 30 hectare in het midden van het land.

UITGAAN VAN HET GEZONDE VAN DE MENS

Het moest een centrum worden waar duurzame maaltijden werden geserveerd. En waar mensen werkten met ‘allerlei achtergronden’, zoals Van der Vloed het neutraal noemt. Want, in Antropia was iedereen welkom. Helene van der Vloed keek vooral naar het gezonde van de mens, handelde vanuit het ‘solutio genese principe’. Vandaaruit konden mensen werken aan herstel. En vandaaruit komt talent naar boven. Het congrescentrum is er nog steeds, en heeft in de Triodos Bank een duurzame buurman op het landgoed gekregen.

IMPACT MAKEN MET BESLISSERS

Ze zette haar carrière in de zorgsector voort bij MVO Nederland, de landelijke stichting voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daar bouwde ze aan een netwerk voor het verduurzamen van de zorgsector. “Een duurzame transitie in zo’n grote sector als de zorg bereik je alleen maar als je de beslissers erbij betrekt”, vertelt Van der Vloed. Bij deze beslissers probeerde ze bewustzijn te creëren over de ecologische impact van

hun organisaties en de zorgsector in het algemeen. Ze zocht naar waar het lef zat in de sector, en waar het leiderschap en bracht innovators in de zorg bij elkaar. Op die manier ontstaan clusters van duurzame initiatieven. “Uiteindelijk wordt de onderstroom de bovenstroom.”

PERELS IN DE SCHIJNWERPERS ZETTEN

Verandering bereik je ook door goede voorbeelden uit de sector, de parels, in de schijnwerpers te zetten, weet Helene van der Vloed. Ze daagde de zorgsector uit om mee te denken of zorgkleding 100% circulair kon worden. Het doel; op een nationaal congres een modeshow organiseren waarin deze kleding werd getoond. Ziekenhuizen deden mee. Ontwerpers deden mee. En makers van bedrijfskleding. “En het lukte. Korrels werden draden, draden werden stof, en stof werd kleding.” Het leidde tevens tot duurzame inkoopregels. Het Radboud Ziekenhuis heeft deze kleding inmiddels aangeschaft. Andere ziekenhuizen volgen. “Voorbeelden spreken tot de verbeelding en werken aanstekelijk.”

“Wat is er nu nodig om medewerkers, die niet in die duurzaamheidshoek zitten, mee te nemen in de energietransitie?”

DIE WAARDEN WERKEN OOK VOOR DE INSTALLATIEBRANCHE

Met hetzelfde aanstekelijke enthousiasme én met dezelfde waarden, adviseert ze nu installatiebedrijf Van der Vloed uit Schiedam om duurzamer te worden. Het bedrijf zit al vier generaties in de familie, en is nu van haar broer. Helene van der Vloed begon met een dag in de week, het zijn er nu al drie geworden. “Want ja, het is zo leuk. Niet alleen om een duurzame strategie uit te zetten, maar vooral ook om met de mensen op de werkvloer te werken. En me dan af te vragen: wat is er nu nodig om medewerkers, die niet in die duurzaamheidshoek zitten, mee te nemen in de energietransitie?”

DÁÁR MOET JE MEDEWERKERS VOOR BELONEN

Net als in haar tijd bij Antropia gaat Helene van der Vloed bij het Schiedamse installatiebedrijf uit van het goede van de mens, om zo het maximale uit iemands talent te halen. “De medewerkers zijn zich nog niet bewust van het feit dat ze een bijdrage kunnen leveren aan het grote geheel. Terwijl dat ábsoluut zo is”, stelt ze. “Deze technici zijn in staat de levensduur van materialen, onderdelen, complete cv-ketels te maximaliseren en installaties optimaal te laten functioneren. Dáár moet je ze op belonen.”

CYCLUS OP GANG BRENGEN, OUDE KETELS HEBBEN WAARDE

Naast het maximaliseren van de levensduur door zorgvuldig onderhoud, is het belangrijk dat circulariteit in de installatiesector wordt gestimuleerd. Hierover moet het gesprek in de keten op gang komen. “Als installatiebedrijf zijn wij eindgebruiker. Wat we zouden moeten willen, is dat oude installaties teruggaan naar de leverancier die ze vervolgens demonteert.” Een stap verder is dat leveranciers installaties remontabel ontwikkelen, zodat ze uit elkaar te halen zijn en de grondstoffen weer teruggenomen kunnen worden en in de cirkel blijven. Op dit moment gebeurt het nog niet. Vreemd eigenlijk, vindt Van der Vloed: “Want er is Nederland bijna geen ketel meer direct leverbaar. Nee, oude ketels gaan op dit moment vooral nog naar de metaalverwerkers, en die staan allemaal in de Quote 500!”

DE WAAN VAN DE DAG HEERST IN HET MKB

Voor een transitie is tijd en ruimte nodig, merkt Helene van der Vloed. Dat is uitdagend. “Op de werkvloer merk je de hectiek. De waan van de dag heerst in zo’n mkb-bedrijf. Wij zijn met 15 man, allen technici en engineers. Die zijn heel praktisch: what you see is what you get. Kom ik aan met m’n langetermijnstrategieën”, lacht ze. Toch probeert ze de transitie aan te wakkeren, net als bij de beslissers in de zorg. Dat doet ze vooral door vragen te stellen: “Waar ben je mee bezig, waar loop je tegenaan, wat kun je morgen anders doen?”

DELEN IS VERMENIGVULDIGEN

Het oplossen van technische problemen is altijd de basis geweest voor een gezonde exploitatie van het Schiedamse bedrijf. “Daar krijgt eenieder energie van”, merkt Van der Vloed. De ambitie daarachter is om dat zo duurzaam mogelijk te doen. Dat betekent het verlengen

van de levensduur van installaties, of het inzetten van nieuwe technieken; beide hebben positieve impact. De ervaringen die het installatiebedrijf opdoet in vernieuwing, worden actief gedeeld. “Want delen is vermenigvuldigen.” Dat was ook haar mantra in haar tijd bij MVO Nederland. Maar succesformules delen, verslechtert dat niet je concurrentiepositie? Helene van der Vloed vindt van niet, gezien de omvang van de klimaatopgave: “Er is op zo veel lagen kennisdeling nodig, dus wees transparant. Dan kunnen we samen op weg.”

DE OVERHEID LIJKT HAAR EIGEN VIJAND TE ZIJN

Zo af en toe raakt Van der Vloed ontmoedigd door het trage tempo waarin de energietransitie zich voltrekt. Ze richt haar pijlen op de overheid, die door de regeldruk haar eigen vijand lijkt te zijn. “Voor een groot verduurzamingsproject in Schiedam zijn subsidieaanvragen gedaan bij alle verstrekkers die je maar kunt bedenken. Verschillende malen werd gevraagd alle gegevens opnieuw aan te leveren, dan kwamen er weer andere mensen, aanvullende eisen, het hield niet op.” Het project in Schiedam is nu na drie jaar voorbereidingstijd op stoom en pas onlangs zijn de subsidies toegekend, maar wel tegen het prijsniveau

van 2019. “We zijn nu drie jaar verder, de prijzen voor materialen gaan over de kop. Het kan haast niet meer uit. Terwijl dit nu een voorbeeldproject is van partijen die zo graag willen, die hun nek uitsteken.”

DE INSTALLATIESECTOR VERDUURZAMEN?

Natuurlijk, een dergelijke weeffout verleidt de activist in Van der Vloed om verder te kijken dan de grenzen van het Schiedamse bedrijf. Een netwerk opbouwen voor de verduurzaming van de installatiesector misschien, zoals destijds voor de zorg? Voorlopig kan Van der Vloed zich nog bedwingen. “Eerst moet ons bedrijf nog stappen zetten.” En stel dat, dan blijft het belangrijk om verbonden te blijven aan het familiebedrijf. “Als je duurzame strategieën wilt uitzetten, helpt het enorm om te zien hoe de energietransitie in de praktijk werkt.”

Over Van der Vloed en Greenchoice

Van der Vloed Technische Installaties is als installatiebedrijf een van de noodzakelijke schakels in de energietransitie, net als duurzame energiebedrijven zoals Greenchoice. Er ligt voor de installatiesector een grote uitdaging de gebouwde omgeving te verduurzamen en aardgasvrij te maken.

Kantoor van Van der Vloed Technische Installaties in Schiedam

Architect Thomas Rau over het leren begrijpen van de circulaire economie

“Wanneer je identiteit geeft aan materialen, is het geen afval meer.”

“Toen ik tien jaar geleden met circulair bouwen aan de slag ging, zeiden veel mensen, laat die Rau maar lekker macrameeën, wij gaan door met het echte werk.” Inmiddels heeft architect Thomas Rau vele gebouwen met een circulaire potentie ontworpen, introduceerde hij Madaster, de online bibliotheek voor materialen, en is het begrip ‘circulair’ mainstream geworden. Maar hé, waarschuwt de architect: “Circulair, culinair, arbitrair, nucleair, de termen vliegen ons om de oren. Om het begrip te gebruiken, moet je het eerst echt begrijpen.”

Thomas Rau ziet het nog te veel om zich heen; in kranten, bij ondernemers, op beurzen en conferenties; er wordt

Thomas Rau

een loopje genomen met het begrip. Bedrijven plakken de term circulair op dezelfde activiteiten die ze eerder ook al deden. “Er is niets veranderd, alleen de naam van het hoofdstuk.” Of ze schakelen circulariteit gelijk aan duurzaamheid. “Dat is een misverstand, duurzaamheid is nog altijd lineair.” Of ze pretenderen een circulair gebouw te hebben ontwikkeld. “Dat is onmogelijk, want het is aan de volgende generatie om te bewijzen of dat werkelijk zo is.” Of ze denken dat het een trucje is dat je moet toepassen. “Wat ik erg mis, is het willen doorgronden van de werkelijke diepgang van circulariteit”, vindt Rau.

Rau Architects. Zij aanzicht circulair hoofdkantoor Triodos Bank op landgoed De Reehorst.

‘WIJ ZIJN TE GAST’

De circulaire economie vraagt om een fundamenteel andere houding van ons allen, als mensheid, stelt de architect. Daarvoor zullen we ons ook anders moeten verhouden tot de aarde. “Wij denken dat we hier de gastheren en gastvrouwen zijn”, vertelt Rau. “Maar we zijn te gast. Iedereen gaat deze aarde verlaten. Er was één iemand die daar anders over dacht, daar zijn dikke boeken over geschreven. Maar er is niets van jou! Je mag blij zijn dat je de dingen mag gebruiken.”

**“We hebben oneindige behoeftes.
En die bedienen we met eindige
grondstoffen. Tja, dan gaat er
dus ergens iets knellen.”**

ONEINDIGE BEHOEFTE EN EINDIGE RESOURCES

Hij gaat verder: “We moeten ons realiseren dat de aarde de grootste monopolist ever is. Het is een gesloten systeem, er komt niets meer bij.” Maar wel steeds meer mensen, met hun behoeftes. In 2060 is er 40% meer vastgoed op deze aarde, is de verwachting. “Mind you, er komt geen grammetje goud, geen grammetje koper bij op deze aarde. We moeten het doen met de grondstoffen die we hebben.” Concluderend: “We hebben oneindige behoeftes. En die bedienen we met eindige grondstoffen. Tja, dan gaat er dus ergens iets knellen.”

HET NODIGE VERSUS HET ACTUELE

Het huidige woelige tijdsgewricht legt dit pijnlijk en confronterend bloot. “We houden ons tot nu toe vooral bezig met actuele problemen, terwijl we bezig moeten zijn met dat wat nodig en urgent is. Als het nodige actueel wordt, ben je te laat”, doelt Thomas Rau op de crises die zich op dit moment mondiaal voltrekken. Deze crises vormen volgens de architect wel dé uitgelezen kans om snelheid te maken met de dingen die écht nodig zijn. “Laten we niet terugschieten in een oude reflex, door weer kolencentrales te willen openen. Dat is het slechtste wat je kunt doen. Ik schrik daarvan.”

JA, HET IS ONCOMFORTABEL, SO WHAT!

Het brengt Thomas Rau bij het aanvaarden van ongemak, een eigenschap die de menselijke soort maar magertjes heeft ontwikkeld. “We weten dat datgene

wat we moeten doen, het nodige, oncomfortabel is, ja zeker. Maar so what. Niemand heeft beweerd dat het comfortabel is. Oncomfortabele stappen zijn echt nodig op weg naar een circulaire economie.”

ALLES IS EEN TIJDELIJK AGGREGAAT

De economie draait op dit moment nog lineair, schetst Rau: “We gaan mijnen, delven, gaan producten maken van grondstoffen, die wij dan weer gebruiken. Of vérbuiken beter gezegd. En dan wordt het afval, identiteitsloos, en verdwijnt het in de anonimiteit.”

VOORBEELD VAN EEN GEBOUW MET CIRCULAIRE POTENTIE: TRIODOS BANK

Volgens Thomas Rau begint de circulaire economie met het besef dat alles wat we maken en produceren een tijdelijk aggregaat is. Duikend in de theorie stelt Rau: “Daarvoor moeten we de waardecreatieketen koppelen aan de keten van het waardebehoud.” Wat dit praktisch vertaald inhoudt: “Dat we met elkaar afspreken dat als ik iets van jou gebruik, en ik heb het niet meer nodig, dan geef ik het weer aan jou terug.” Zo ontwerpt Thomas Rau zijn gebouwen; als tijdelijk aggregaat. Een goed voorbeeld is het onlangs opgeleverde hoofdkantoor van Triodos Bank, een uit hout opgetrokken duurzaam pand op een landgoed in Driebergen-Zeist. Het gebouw, met een typische Rau-signatuur, is compleet demontabel, en kan aan het einde van de levensduur uit elkaar worden gehaald. Alle materialen kunnen weer terug de keten in.

MADASTER, DE ONLINE BIBLIOTHEEK VOOR MATERIALEN

Wat hierbij belangrijk is, is dat alle moertjes, schroefjes, balken en vloerdelen in het gebouw bekend zijn en goed gedocumenteerd worden. “Wanneer je identiteit geeft aan materialen, is het geen afval meer.” Volgens dit uitgangspunt startte Thomas Rau zo’n vijf jaar geleden Madaster, een online bibliotheek waarin grondstoffen en materialen, voorzien van een materialenpaspoort, gedocumenteerd kunnen worden. Dus ook de materialen van de Triodos Bank en alle andere gebouwen die Rau ontwierp. Madaster is een groeiend systeem dat nu al in negen landen operationeel is. Het doel is om een wereldwijde database te worden waarin alle materialen zijn opgeslagen. “Dat vergroot de transparantie in de keten. Bovendien heb je op deze manier alle materialen ongelimiteerd ter beschikking.”

DE ECHTE TRANSITIE GEBEURT PAS ALS JE DIE MENTAAL ONDERGAAT

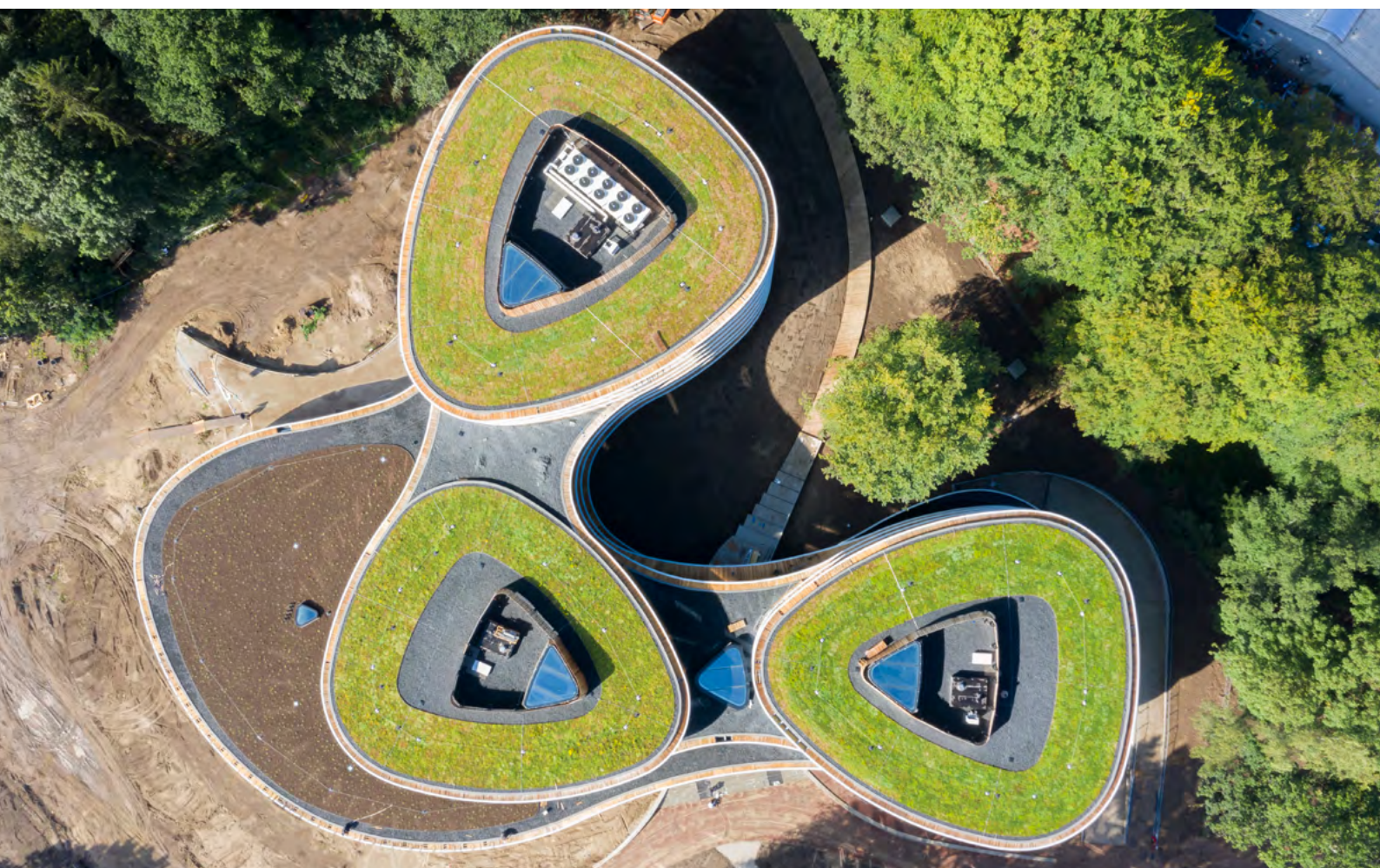
Rau raadt ondernemers aan ook hun gebouwen en alle hierin verwerkte materialen in Madaster te registreren. En met het circulaire gedachtegoed aan de slag te gaan. Wanneer ondernemers zich goed laten informeren over wat de circulaire economie betekent, kan het financieel buitengewoon interessant worden, zo verzekert Rau. Er is zo veel mogelijk. Maar, bedenk wel: “De echte transitie gebeurt pas als je die mentaal ondergaat. En daar deinzen de meeste mensen voor terug. Die denken; als we een beetje culinair circulair doen, is het wel goed. Maar het moet de rode draad vormen in alle beslissingen die je neemt.” Dat vraagt volgens de architect om een overheid die ondernemers voldoende zekerheid biedt, via wetgeving. “Wetgeving is hét instrument om het noodzakelijke gedrag af te dwingen.”

FAMILIEBEDRIJVEN GEVEN HET GOEDE VOORBEELD

Volgens Rau kunnen ondernemers een voorbeeld nemen aan familiebedrijven. “Daar zie ik het vaak goed gaan. Omdat die beslissingen nemen, zodat hun kleinkinderen er ook profijt van hebben. Bij iedere beslissing denken ze dus goed na over permanente gevolgen. Ze hoeven niet zo nodig op korte termijn winst te maken.” Rau merkt het, als hij zijn gedachtegoed, zoals hiervoor slechts in grove lijnen beschreven, in circulaire adviezen vertaalt: ze resoneren het meest bij familiebedrijven. “Dat zit in hun dna. Maar eigenlijk zou het veel breder moeten bekijken. We zijn samen namelijk ook een grote familie, de mensheid, te gast op aarde.”

Over Thomas Rau en Greenchoice

Greenchoice en architect Thomas Rau werken samen aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot in Nederland. Greenchoice door groene stroom en bosgecompenseerd gas te leveren. En Thomas Rau door gebouwen te ontwerpen met biobased materialen zoals hout in plaats van met materialen met een grote CO₂-footprint.

Rau Architects. Boveaanzicht circulair hoofdkantoor Triodos Bank op landgoed De Reehorst.

Coen de Ruiter, directeur Greenchoice

Hoe verduurzaamt zakelijk Nederland? Met deze vraag zijn we vanaf afgelopen jaar in gesprek gegaan met onze zakelijke achterban. Ons doel? De duurzame, slimme, creatieve, innovatieve en impactvolle voorbeelden en inzichten verzamelen én delen, zodat bedrijven die nu een eerste stap willen zetten met de energietransitie ook aan de slag kunnen. Niet met hoogdravende theoretische plannen, maar met échte maatregelen. En ja, uiteraard willen wij als Greenchoice ook leren van al die gesprekken. Op die manier weten we steeds beter hoe wij onze rol in de energietransitie goed kunnen invullen.

En toen, toen veranderde de wereld. Wederom. Want corona zorgde eerder al voor een mondiale ontwrichting van de maatschappij; de oorlog in Oekraïne schudt nu ook het complete energiesysteem op. De prijzen voor gas en elektra stijgen op een grillige markt. En we maken ons collectief zorgen over de afhankelijkheid van Russisch gas voor ons energiesysteem.

Veranderen deze onzekere tijden het verduurzamingsvraagstuk voor zakelijk Nederland? Ja en nee. Nee, want de Nederlandse klimaatdoelen blijven overeind. En we moeten aan de slag om de energietransitie te laten slagen. En ja, omdat de actuele situatie in de wereld blootlegt hoe afhankelijk we als maatschappij zijn van fossiele bronnen. Nog niet zo lang geleden was energie voor de meeste organisaties een bijproduct, niet een hoofdactiviteit of een grote kostenpost. Dat is momenteel wel anders. Het raakt bedrijven, die meer en meer worden afgerekend op wat ze gebruiken, en op welk moment.

Je zou kunnen zeggen dat de verhalen van deze zakelijke voorlopers actueler en maatschappelijk relevanter zijn dan ooit. Deze organisaties hebben de energietransitie omarmd en maken werk van het besparen van energie en het vergroenen van hun energievoorziening.

Duurzame voorbeelden zijn er van allerlei ondernemingen uit uiteenlopende sectoren en van verschillende omvang. Zo neemt Strukton, een groot bouw- en infrabedrijf, de Sustainable Development Goals als kompas richting een groene toekomst. En brengt het Van Gogh Museum haar energiegebruik fors

terug met doeltreffende maatregelen, stap voor stap én superlogisch bovendien. Net als uitvaartorganisatie DELA, die weet dat de grootste uitstoot wordt veroorzaakt door hun gasovens. Die vervangen door elektrische ovens zorgt voor een reductie van het gasgebruik tot wel 90%.

Bij de andere organisaties die we spraken, proefde ik wat ik zelf als directeur van Greenchoice ook ervaar: de kracht van medewerkers en klanten... die moeten we gebruiken. We zijn allemaal kritische burgers, die vinden dat het groener moet, steeds meer uitgesproken. En vaak meer nog dan een managementteam of boardroom. Bij Nivon gebruiken ze de energie en het duurzame profiel van hun leden om hun terreinen te vergroenen, bij installatiebedrijf Van der Vloed zetten ze hun technische installateurs op een voetstuk en bij Apenheul nemen ze uitgebreid de tijd om met alle medewerkers periodiek in gesprek te gaan over duurzaamheid. Er komen altijd hoopvolle ideeën en bijzondere initiatieven uit voort. Sommige slagen, andere mislukken, dat hoort er ook bij.

Deze verhalen – en ook het gesprek dat ik met Urgenda-directeur Marjan Minnesma voerde – zetten mij weer verder aan het denken. Ik vind ze inspirerend en nog te uitzonderlijk tegelijk. Wij als Greenchoice gaan daarom nóg harder aan de slag met het vergroenen van ons energiesysteem. Dat doen we met onze mensen, en hopelijk met steeds meer zakelijke voorlopers.

Coen de Ruiter
Directeur Greenchoice

COLOFON

Concept

Marius van der Vloed

Tekst & interviews

Matthijs Timmers

Vormgeving

Joëlle Erkamp

Wil je met jouw bedrijf verduurzamen? Ga voor meer informatie naar [**greenchoice.nl/zakelijk**](https://greenchoice.nl/zakelijk)

© 2022 Greenchoice